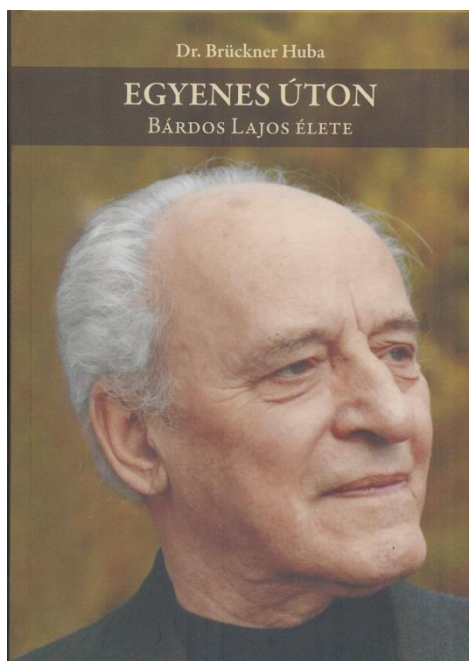

120 ÉVE SZÜLETETT BÁRDOS LAJOSRA EMLÉKEZÜNK

(1899. október 1. Budapest – 1986. november 18. Budapest)

2019. október 1-én lesz **Bárdos Lajos** zeneszerző, karmester, zenetudós, tanár születésének 120. évfordulója. A magyar zenészek közösségeiben egész évben fokozott figyelemmel adják elő műveit, olvassák tanulmányait – emlékeznek rá.

Íme az én emlékeim:

A Debreceni Kodály Leánykar tagjaként két élményem fűződik hozzá.

1957. december 8-án az ország legjobb kórusaival együtt ünnepeltük a 75 éves Kodály Zoltánt, a budapesti Zeneakadémia nagytermében. A hangverseny végén Bárdos Lajos, a legendás karnagy vezényletével közösen énekeltük el Kodály Zoltán Berzsenyi Dániel *A magyarokhoz* című versére komponált, *Forr a világ bús tengere* kezdetű kánonját, melynek befejezése hitvallás: *Nem sokaság, hanem Lélek s szabad nép tesz csuda dolgokat*. Az élmény felejthetetlen.

1958 nyarán a debreceni Nagyerdei Szabadtéri Színpadon próbáltunk, a Tanár úr vezényletével. A Llangolleni Nemzetközi Kórusversenyre készültünk, és ő a Bárdos kórusokat vette át velünk. Szavaival közel hozta számunkra az előadandó művet, karizmatikus egyéniségével varázslatos hatással volt ránk. Lelkesen követtük minden mozdulatát és megvalósítottuk elképzelését.

Llangollenben a Kodály, Bartók és Bárdos kórusok előadásával „megbabonáztuk” a közönséget, valamint a zsűri tagjait és megnyertük az I. díjat. (1958. július)

Példamutató, megismételhetetlen történet Bárdos Lajos családi élete. Kedves feleségével, Irénkével tizenegy gyermekük volt. Az alábbi fényképeken még „csak” kilencen voltak:

A Tanár úr népes családjáról időnként létszámjelentést küldött barátainak. Az 1969-es tréfás üzenetét így fejezte be: „11 gyerek, 4 vő, 3 meny, 27 unoka. Összesen 45 fő, azaz 90 láb és egy öregember.”

Bárdos Lajos kéziratos kiadványában (1925) van a népszerű *Szellő zúg távol* című cserkész dal. A szövegíró: dr. Márkus Miklós.

49. Szellő zúg távol

Andante

1. Szel- lö zúg távol, al- spik a tá- bor. Alseik a tá- bor, csak a tűz lángol. Rakd meg, rakd meg cserkészpajta- szt a tű- zet, Isten hűdja, mikor látunk megint ilyet.

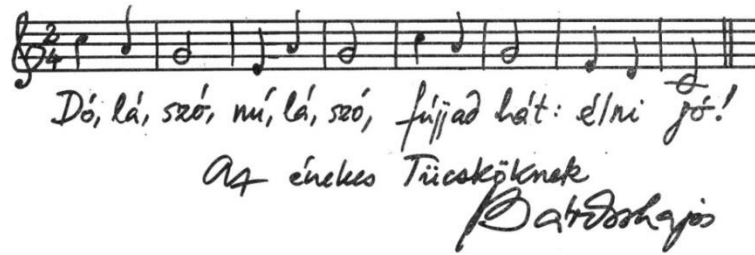
2. Szellőzúgásnak fátad a hangja, kis falvcskának stól a harangja. Hallga, hallga, stól a harang, bim-bam, bim-bam, Lelkünk mélyén kél rá visszhang, bim-bam, bim-bam.

-1921- B.L., M.M.

Bárdos Lajos - Tábortűznél - Visszhang kórus (1:50)

A Visszhang kórus előadásában Bárdos Lajos - Tábortűznél, az "Évszázadok Visszhangja" című koncert keretén belül, a sepsiszentgyörgyi Szent József plébániatemplomban, 2009. július 4. Vezényel: Molnár Botond

A 70 éves Tanár úr személyes üzenete a gyerekeknek:
„Dó, lá, szó, mi, lá, szó, fűj-adj hát: élni jó!”

A 70 éves Bárdos Lajos személyes üdvözlőlevele a Tücsök MUZSIKA olvasóinak

Íróasztalánál könyvek, kották sokasága között dolgozott a 80 éves Mester:

A fővárosban évekig tagja voltam a Budapesti Művelődési Központ Bárdos Lajos énekkarának. Karvezetőnk G. Horváth József – Bárdos Mária férje volt. A kórusba járt két lányuk is. Így a Tanár úr munkájáról, egészségi állapotáról rendszeresen értesültünk a vejétől és unokáitól.

Ő maga is eljött meghallgatni az énekkart fontos hangversenyek alkalmával, vagy nagy művek templomi előadásakor. Jelen volt akkor is, amikor Liszt Ferenc: *Missa choralis* című művét adtuk elő (amelyben a szopránszólót énekeltem). Nagyon izgultunk mindnyájan, hogy a Tanár úr minél kevesebb hibát találjon a nehéz mű tolmácsolásában. Természetesen, a Bárdos-kórusművek szerepeltek leggyakrabban műsorunkon, itthon és külföldön egyaránt.

A Bárdos Lajos Énekkar 1988. november 19-én a Pesti Vigadóban. (Én balról a második voltam.)

1974-től a Magyar Rádióban dolgoztam. Szenvedélyesen kezdtem gyűjteni a zeneszerzők rádiós kapcsolatára vonatkozó dokumentumokat, amit később **Rádiófónia** című zenetörténeti sorozatomban felhasználhattam. Összegyűjtöttem a magyar zeneszerzők rádiós felvételeit is. 1986-ban a Zenetudományi Intézetben volt egy előadás. A szerencsés véletlen úgy hozta, hogy éppen a Tanár úr mellett ülhettem. Szünetben beszélgettünk, majd hazafele is együtt mentünk. (Az ő otthona közelében laktam.) Az emlékezetes este bátorított fel, hogy elküldjem neki a műveiről készült rádiós felvételek listáját. Íme, a hozzá írt rövid levél:

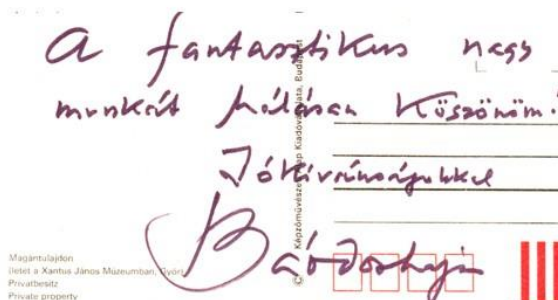
Tisztelt Tanár úr!

A Zenetudományi Intézet megbízásából gyűjtöm a magyar zeneszerzők rádiós felvételeit a kezdetektől napjainkig. Bárdos Lajos műveiből eddig 110 kórusműről 184 rádiófelvétel készült. Egy-egy műről más-más előadóval, több felvétel is van. (A hanglemezfelvételeket nem számoltam hozzá.)

A felvételek listáját tisztelettel küldöm Tanár úrnak.

Jó egészséget kívánok: Bieliczkyné Buzás Éva
(1986. október 11.)

Hamarosan, október 18-án megérkezett a válasz is. Bárdos Tanár úrnak egyik hobbija volt a pecsétnyomó készíttetés. (Néha játékos szövegekkel.) A borítékon feladóként lakáscímét is bélyegzővel jelezte. A borítékba tett levelező lapon: Kovács Margit „Királykisasszony” című kerámiája látható (1944), a másik oldalon pedig a szöveg:

„A fantasztikus nagy munkát hálással köszönöm! Jókívánságokkal Bárdos Lajos”

Az elküldött lista és a válasz még idejében érkezett. Mert Bárdos Lajos Tanár úr 1986. november 18-án meghalt Budapesten, a Széher úti kórházban. Koporsóját 104 tagú családja és tisztelőinek százai állták körül.

A Margit körút 64/B. sz. társasház falán 1989.-ben emléktáblát helyeztek el: „Ebben a házban élt és alkotott 1938-tól haláláig Bárdos Lajos (1899 – 1986) zeneszerző, zenetudós, karnagy és zenepedagógus.”

Az Emléktábla és a Farkasréti temetőben lévő sírleléke egyaránt Búza Barna szobrászművész alkotása.

Most pedig következik a Rádiófónia című zenetörténeti sorozatom néhány részlete:

BÁRDOS LAJOS MEGÍTÉLÉSE 1948 ÉS 1955 KÖZÖTT

Az 1948 utáni években több magyar zeneszerzőt ért igazságtalan bírálat. Például az 1952. októberben megrendezett Ifjúsági Zenei Napokat követő rossz emlékű vitában. Az akkori DISZ titkár Bárdos Lajos zeneszerzői munkásságát is megkérdőjelezte. Breuer János egy későbbi írásában így vélekedett a történekről: „Nem kritikáról, hanem fölöttébb veszedelmes támadásról volt szó. A DISZ titkára ugyanis a közönség soraiban fellelhető klerikális-reakciós csoportoknak tulajdonította a Bárdos-kórusmű ismétlését (sőt, ha jól emlékszem: ismétléseket) kikövetelő sikerét, a korszakban merőben más célokra fenntartott vastapsot.”

A következő években azonban a zenei élet irányítói felismerték Bárdos Lajos kimagasló karnagy, tanári, tudósi, zeneszerzői tehetségét és 1953-ban *Erkel Ferenc-díjat*, 1954-ben *érdemes művészi* címet és 1955-ben pedig *Kossuth-díjat* adományoztak neki.

KODÁLY ZOLTÁN MÁTRAI KÉPEK C. KÓRUSA BÁRDOS LAJOS VEZÉNYLETÉVEL (1955)

Bárdos Lajos az 50-es évek elején többféle minőségben is szerepelt a Rádióban. 1955. március 21-ei előadásában ismertette Kodály Zoltán *Mátrai képek* című nagyszabású kórusművét. Majd, mint a Rádióénekkar vendégkarmestere, – más művekkel együtt – be is tanította és a tökéletesen kidolgozott darabokat hangszalagra dirigálta. A Rádió vezetősége Bárdos Lajost, a kiváló munkájáért nívódíjjal jutalmazta. A felvételeket Kodály Zoltán is meghallgatta, majd ezt mondta: „A *Mátrai képeket* ilyen jó előadásban húsz évvel ezelőtt hallottam, akkor is Bárdos Lajos vezényletével.” (Csak zárójelben jegyzem meg, hogy ezt a nívódíjjal jutalmazott, Kodály által megdicsért felvételt – ismeretlen okokból, pótolhatatlan veszteségként – 1961-ben a Rádióban letörölték!)

BÁRDOS LAJOS 70. SZÜLETÉSNAJJA (1969)

Bárdos Lajos 1899. október 1-jén született. 70. születésnapján szeretettel és tisztelettel köszöntötték tanítványai, volt kórustagjai, valamint tisztelői és barátai.

A tanár úr élete folyamán több ember számára elegendő munkát végzett. Kodály Zoltán híres osztályában fejezte be tanulmányait 1925-ben, mint zeneszerző.

Énekkarok számára nagyon sok művet komponált. Alkotásainak egyik forrása az egyházi zene, másik a népdal volt. A 1920-as évektől kezdve készített népdalfeldolgozásokat énekkarok számára, közöttük sok a könnyen énekelhető, és pedagógiai célzattal az igényesebb kórusmű is. Elkötelezett híve volt az énekkari munkának: az általa vezetett kórusok közül kiemelkedett a Cecília kórus, a Palestrina kórus, majd később a kettőből alakult Budapesti kórus.

A *karnagy* a szemtől szembe való kapcsolatteremtés nagy varázslója marad meg azok emlékezetében, akik valamelyik kórusának tagjaként énekelhettek.

Bartók és Kodály mellett ő a legtöbbet énekelte magyar kórusművilágszerte.

Kertész Gyulával közösen működtették a *Magyar Kórus* nevű énekkari folyóiratot és zeneműkiadót. Negyvenegy éven keresztül tanított a Zeneakadémián, majd maga kérte a nyugdíjaztatását, hogy egyre többet komponálhasson és zenetörténeti, zenetudományi tanulmányokat írasson.

Fábián Imre *Alkotómunka és zenére nevelés* címmel többek között ezt írta: „Bárdos Lajos a Zeneakadémián Kodály Zoltán növendéke volt, s az maradt egész életében. Úgy maradt Kodály-tanítvány, hogy a nagy egyéniség, a rendkívüli tehetség erejével bontotta ki a tőle kapott ösztönzéseket: mint zeneszerző, mint pedagógus, és mint népnevelő. Ha valaki komolyan vette a „zene mindenkié” gondolatát, akkor Bárdos az elsők között volt, tudása, tehetsége, ereje teljével szolgálta ezt a nagyszabású, s hatásában felmérhetetlen nevelői programot.”

Bárdos Lajos tiszteletére egész évben országszerte rendeztek kórus-hangversenyeket. Mind között talán legemlékezetesebb az 1969. december 19-ei stúdiókoncert volt, amelyen a Magyar Rádió Kórusa szólaltatta meg Bárdos műveit, a szerző és Mohayné Katanics Mária vezényletével. „A Rádió énekkara példamutató fegyelmezettséggel, érezhető lelkesedéssel és odaadással követte a szerző irányítását” – írta az egyik zenekritikus.

BÁRDOS LAJOS KÖSZÖNTÉSE 75. SZÜLETÉSNAPIJÁN (1974)

„Aligha akad az országnak olyan zuga, ahol ne ünnepelnék Bárdos Lajos 75. születésnapját. Művészek, pedagógusok, kórusok, iskolák, intézetek készülnek október 1-re. Aki valaha is tanítványi, vagy beszélgetési közelségbe jutott hozzá, óhatatlanul is vonzásába került: életre-szóló ajándékként melengeti magában Bárdos Lajos sugárzó emberségét, jellemformáló bölcsességét, minden viharokon átsegítő humorát. Tudjuk, hogy fáradhatatlanul rója ma is az országot, előadásokat tart, kórusokat patronál, 11 gyermek édesapja, 34 unoka nagyapja. És az egész ország Bárdos Lajosa.” (Gách Marianne, Film Színház Muzsika)

BÁRDOS LAJOS KÖSZÖNTÉSE 80. SZÜLETÉSNAJÁN (1979)

1975. október 1-je óta rendezik meg, több mint félszáz országban, a *Zenei Világnapot*. Véletlen egybeesés, de mégis mély értelme-jelentősége van annak, hogy a zene ünnepe hazánkban összefonódott Bárdos Lajos zeneszerző, tudós és karmester születésnapjának köszöntésével.

1979. október elsejei 80. születésnapjának ünneplését már hónapokkal korábban elkezdték az ország szinte minden városában. Bárdos tanár úr pedig folytonosan utazott, meghallgatta az ünnepi esteket, közben pedig tanfolyamokat, előadásokat tartott, énekkarokat patronált. Az újságokban, folyóiratokban megjelent írások között az egyik így kezdődött:

„Bárdos Lajos nyolcvanéves? Ez az évszám sehogy sem illik szikrázó szelleméhez, tündöklő humorához, fürge mozgásához, sem pedig szüntelen alkotókedvéhez.”

Íme, Bárdos Lajos tiszteletreméltó életmódjáról szóló, egyik szellemes nyilatkozata: „A kotta-papírost meg az írógép-papírost szívesen váltogatom, hol zeneműveken, hol pedig zeneelméleti és pedagógiai írásokon dolgozom. Legutóbbi kórusműveimben két Ady-verset, Radnóti *Nyári vasárnapját* és Váci Mihály *Szülőföldem* című költeményét zenésítettem meg. A munka mellett számon tartom és szeretettel figyelem 11 gyermekem, valamint 47 unokám életét is. Úgyhogy unatkozni nem szoktam. De fájdalom, ma már nem halad úgy a munka, mint 79 éves koromban!”

(Gách Marianne, Film Színház Muzsika)

BÁRDOS LAJOS: JEREMIÁS PRÓFÉTA KÖNYÖRGÉSE – KÓRUSMŰ (1979)

Bárdos Lajos: Jeremiás próféta könyörgése (6:59)

Vox Humana Choir of Vác (HUN), conducted by József Maklári, Ferenc Liszt Music Academy of Budapest, 1984

A nemzetéért aggódó, mélyen vallásos Bárdos Lajos – 1956 tavaszán – gondolatait, érzéseit kifejező, megzenésítésre alkalmas szöveget az Ószövetség lapjain találta meg. A bibliai Jeremiás szerint a kilátástalan helyzetben nem marad más, mint Istenhez kiáltani. A bűnös, megalázott, kifosztott, örömtelen nép számára az egyetlen remény az a megújulás, amiről Jeremiás prófétált.

Bárdos Lajos erre a szövegre megrázó hatású, nagyszabású kórusművet komponált. A remekmű rádiófelvétele – 23 évvel születése után – 1979-ben készült a Rádiókórus előadásában, Mohayné Katanics Mária vezényletével.

BÁRDOS LAJOS KÖSZÖNTÉSE 85. SZÜLETÉSNAPIJÁN (1984)

1984. október 1-jén, a zene világnapján volt Bárdos Lajos 85 éves. A tiszteletére rendezett hangversenyeken gyermekek és felnőttek szólaltatták meg énekkari műveit, szerte az országban.

Bárdos Lajos még idős korában is elment mindenhová, ha hívták és várták. Közben csalódottan figyelte az iskolai énekoktatás csökkenő színvonalát. Így beszélt róla: „Az iskolai énekoktatásban hol a győzelem, hol a kudarc kerekedik felül. Kiváló kórusaink szerveződtek, és egy-két tucat kiváló zeneiskola működik. De vajon mi történik a többi iskolában? Úgy rémlik, az ügynek nem vált hasznára, hogy a tanításból egykor kiirtott népdal mára kötelezővé lépett elő. Nem győzöm mondani, az énektanár azzal a fűtöttséggel tanítsa a kötelezőt, mintha tilos volna. Úgy érzem, messzebb kerültünk a kodályi álomtól, mint ahová eljutottunk 45 évvel ezelőtt.”

BÁRDOS LAJOS EMLÉKEZETE (1986)

A Liszt Ferenc Társaság ünnepélyes évadnyitó összejövetelére meghívták Bárdos Lajost, arra kérve, hogy ismétlje meg a Liszt-kutatásról szóló nagy hatású korábbi előadását. Ám ő, maga helyett levelet küldött, amely így végződött: „Amíg győztem, mindent szívesen elvállaltam a rám bízottakból. De lassan ki kell iratkoznom ...”

Október 1-jén – a Zene Világnapján – még megünnepelték 87. születésnapját. De sajnos, ez volt az utolsó – mert **1986. november 18**–án végleg kiiratkozott

zenei életünkből. Az egyik, róla szóló emlékezésből idézek: „Az ismert szólás szerint mindenki pótolható. Nos, Bárdos Lajos semmiképp sem pótolható: sem lényének mindenkit felülmúló humánuma, sem tudásának szétágazó sokasága, sem pedagógiai bravúrja, sem zeneszerzői és zenetudósi munkásságának magas szintje.”

(Gách Marianne)

„Belső hittől parázsló élete szinte észrevétlenül vált hiányaink pótlójává. Bibliai kifejezéssel élve „hű volt a kevésben is” és épp ez tette nemzetnevelő óriássá.”

(Szokolay Sándor)

Végezetül idézem Tardy Lászlónak, a Mátyás templom karnagy-kántorának gondolatait Bárdos Lajosról, mesteréről és példaképéről.

MEDITÁCIÓ BÁRDOS LAJOS 85. SZÜLETÉSNAPJÁN

Köszönjük, Urunk!

Köszönjük, amit néki adtál.

Köszönjük, amit benne nekünk adtál.

Köszönjük, amit általa egész népünknek adtál.

Az áldást, mely mint apát oly gazdaggá tette.

A munkát, mely életét betöltötte.

A Tőled kapott feladatot, az anyagot, mit
teremtő erővel áthatva gazdagított.

A néki adott időt, s teret, amit alkotó, író,
vezénylő karja átfogott.

A küzdelmet, mit hittel vállalt, a kudarcot,
mit alázattal fogadott, s a diadalt,
mely gögre sosem adott néki okot.

Hítét, reményét, szeretetét,
mit Te fakasztottál,
köszönjük életét, mit szentségeiddel
áthatottál.

A példát, hogy ügyekhez kell, s lehet
egy életen át hűnek maradni,
a tartást, melyben sok ingadozó tudott
megkapaszkodni.

A bölcsességet, mellyel óvott, intett,

a tréfát, mely szorongót mosolyra derített.
Az ihletet, a varázst, mely éneklő szívekben,
tanuló fejekben tüzet lobbantott.
Templomi kórusok eget ostromló zúgását,
mely világot hódított.
A kapukat, melyeket ismeretlen térre
tudása nyitott, az értékeket,
mit kutató keze számunkra kibontott.
A műveket, mit kicsinek, nagynak egyaránt
alkotott.
Életét, melyet bő kézzel szétesztott.
Köszöntjük őt,
köszönjük őt Neked Urunk!

* * *

Bieliczkyné Buzás Éva zenei rendező, szerkesztő, zenei író.

Forrás:

[Főnix-Sarok – Emlékszoba és Kiállítóhely és Versmondókör](#)